

Suoma Sámi Nuorat

Buorre beaivvi buohkaide, mu namma lea Elle Biehtár Arvo Ida.

Hyvää päivää kaikille, nimeni on Ida-Maria Helander ja olen Suomen Saamelaisnuoret ry:n varapuheenjohtaja. Suomen saamelaisnuoret eli SSN on 26 vuotta sitten perustettu Suomen puolisen Saamenmaan saamelaisnuorten edunvalvontajärjestö.

Elämme nyt vuotta 2018 ja olemme jälleen saman keskustelun äärellä, aloittamassa saamelaiskäräjälain uudistamishanketta. Pelkästään SSN on 2010-luvulla kirjoittanut saamelaismääritelmästä vähintään neljä erimuotoista lausuntoa valtion edustajille, lähettänyt kansanedustajille Veli-Pekka Lehtolan aiheesta kertovan kirjan, järjestänyt mielenosoituksen eduskunnan portailla sekä vienyt asian vuodesta toiseen YK:n alkuperäiskansojen pysyvän foorumin eteen. Meille kaikille on varmasti tässä vaiheessa selvää, että nykyinen saamelaiskäräjälain äänikelpoisuutta määrittävä pykälä rikkoo saamelaisten itsemääräämisoikeutta, eikä pykälällä ole ollut koskaan saamelaisten tukea.

Ensinnäkin kyseisestä saamelaiskäräjälain kolmannesta pykälästä, eli vaalien äänikelpoisuudesta määrittävästä kohdasta, on vuosien saatossa puhuttu nimellä “saamelaismääritelmä”. Suomen valtion lakiin asettama “lappalaispykäläksi” kutsuttu polveutumiskriteeri vesittää kyseisen nimityksen. Lakihan itsessään aiheuttaa sen, että saamelaiskäräjävaaleissa saavat äänestää muutkin kuin saamelaiset.

Suomessa voimassa oleva määritelmä poikkeaa tuolta osin muiden Pohjoismaiden määritelmistä, joihin ei kuulu polveutumisen vanhoissa veroluetteloissa lappalaisiksi merkityistä henkilöistä. Veroluettelon merkinnät eivät määrittele henkilön etnisteettiä. Saamelaiset ovat yksi kansa neljän valtion alueella. Näin ollen äänikelpoisuuden määrittämiseksi tulisi löytää yksi yhteinen määritelmä. Suomen määritelmän tulisi olla linjassa Norjan ja Ruotsin kieliperusteisen määritelmän kanssa eli nk. lappalaispykälä tulisi poistaa laista.

Lisäksi haluamme muistuttaa, että Saamelaiskäräjien vaalilautakunta ylläpitää äänioikeutetuista **vaaliluettelo**a. Vaaliluettelo ei ole luettelo saamelaisista.

Ylipäättään koko keskustelua varjostaa käsitteiden sekamelska, josta jotkut tahot ottavat kyllä kaiken hyödyn irti. Kun on kyse alkuperäiskansasta ja vähemmistöstä, jolla ei ole oikein ääntä tässä yhteiskunnassa, on hiljaisuus helppo täyttää hölynpölyllä ja mukatiehdolla ja valtaväestö tuntuu ostavan sen.

Seuraavaksi ote SSN:n vuonna 2013 julkaistusta lausunnosta:

Se, miten pieni "lappalaiseksi" itseään nimittävä väestöjoukko voi muuttaa historian mieleisekseen, keksiä itselleen identiteetin ja saada ihmiset uskomaan sepitettyihin tarinoihin, osoittaa miten puutteellista suomalaisten tietämys saamelaisista on. Tämän vuoksi esimerkiksi korkeimmalla hallinto-oikeudella ei voi olla tarpeeksi tietoa saamelaisten ryhmäidentifikaation kriteereistä toimiakseen saamelaiskäräjien vaaliluettelon viimeisenä muutoksenhakuasteena. Tiedonpuute ei myöskään saa kostautua meihin, sillä niin päättäjien kuin toimittajien vastuulla on ottaa asioista selvää sekä kuunnella myös saamelaisia heitä koskevissa asioissa. Huolestuttavaa koko saamelaismääritelmäkeskustelussa on se, että asiantuntijoina siinä esiintyvät

kaikki muut kuin itse saamelaiset. Tavalliset saamelaiset saavat näissä keskusteluissa harvoin puheenvuoron, kun saamelaisuudesta puhuvat "tutkijat" ja muut "asiantuntijat". Emmekö me ole asiantuntijoita itseämme koskevissa asioissa?

SSN on siis esittänyt huolensa KHO:n kyvyttömyydestä ratkaista valintakysymyksiä jo ennen kuin KHO hyväksyi 93 uutta äänioikeutettua vaaliluetteloon viime käräjävaalien alla. KHO käytti vuonna 2015 vastoin saamelaiskäräjien näkemystä päätöksissään nk. kokonaisharkintaa ja painotti itseidentifikaatiota. Tämä linjamuutos huomioitiin myös Valtioneuvoston raportissa "Saamelaisten oikeuksien toteutuminen: kansainvälinen oikeusvertaileva tutkimus". Itseidentifikaatio mainitaan laissa käsittääksemme, jottei ketään voida lisätä vaaliluetteloon hänen niin haluamattaan. Viimeinen valituselin Saamelaiskäräjien vaaliluetteloon pääsystä tulisi olla valtiosta riippumaton elin, jossa olisi saamelaisia. Saamelaisten tulee itse saada määritellä itsensä.

Olemme turhautuneet siihen, että keskustelu ei etene. Vuodesta toiseen meidät saamelaisaktiivit, -poliitikot, -kommentaattorit ja yhteiskunnan tuntijat kutsutaan toistamaan samat asiat uudelleen ja uudelleen, ja silti laissa on edelleen pykälä, joka paitsi rikkoo oikeuksiamme, mutta myös pitkällä aikavälillä tyystin vesittää ennestään hauraalla pohjalla olevan itsehallintomme.

Muistutamme vielä, ettei Saamelaiskäräjälain uudistaminen ole irrallinen hanke. Samaan aikaan pohditaan pohjoismaisen saamelaissopimuksen ratifiointia ja myös ILO 169 -sopimuksen kohtalo on auki. Lisäksi pohditaan valtion ja saamelaisten välisen sovintoprosessin aloittamista.

Nyt Suomen valtion olisi aika herätä kuuntelemaan meitä ja ottamaan huomioon tarpeemme.

Kiitos!